

Nr 225.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till tekniska skolan i Stockholm; given Stockholms slott den 11 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

B. J:son Bergqvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Departementschefen, statsrådet Bergqvist anförde:

Vid anmälan den 7 januari 1921 av anslagsbehoven under riksstatens för år 1922 åttonde huvudtitel hemställde jag under punkten *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 191 häft. (Nr 225.)* 1

Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.

208, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen, att i avbidan på proposition angående omorganisation av tekniska skolan i Stockholm beräkna för ändamålet dels på ordinarie stat för år 1922 ej mindre ett belopp av 31,900 kronor att ingå i reservationsanslaget till tekniska läroverk än även såsom särskilt anslag ett belopp av 76,525 kronor, dels ock på extra stat för samma år ett belopp av 82,677 kronor. Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen. Jag anhåller att nu få ånyo anmäla förevarande ärende.

Sedan jag första gången föredrog ärendet för Kungl. Maj:t, hava med avseende på frågan om lokaler åt de föreslagna nya fackskolorna omständigheter inträffat, vilka göra, att jag icke längre finner mig kunna förorda, att någon framställning göres till årets riksdag i syfte att åvägabringa den här avsedda omorganisationen. Vad som förekommit är följande.

I den redogörelse jag under nämnda punkt lämnade för frågans läge, omtalade jag, att från Stockholms stads sida såsom villkor för dess åtagande att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler m. m. för de föreslagna nya tekniska fackskolorna, vilka skulle bildas genom en utbrytning från tekniska skolan av dess maskin- och byggnadsyrkesskolor, uppställts viss fordran på dispositionsrätt för staden till tekniska skolans nuvarande lokaler. I sådant hänseende har staden den 30 juni 1920 beslutat

1:o) att, i överensstämmelse med av riksdagen såsom villkor för inrättande av tekniska fackskolor bestämda grunder, för den tekniska läroanstalt, som skulle komma att ersätta de nuvarande byggnadsyrkes- och maskinyrkesskolorna vid tekniska skolan i Stockholm, förslagsvis från den 1 juli 1921 tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och fri bostad åt rektor eller ersättning därför;

2:o) att, ifall läroanstalten skulle så utvecklas, att skolöverstyrelsen finner anledning förordna lektor att biträda rektor vid ledningen och övervakandet av undervisningen, tillhandahålla fri bostad åt sådan lektor eller ersättning därför, samt

3:o) att intill dess byggnadsfrågan för ifrågavarande läroanstalt vinner sin lösning, tillerkänna rektor ävensom sådan lektor, varom nyss talats, hyresersättning med belopp, motsvarande dylik ersättning till respektive rektor vid huvudstadens högre allmänna läroverk och rektor vid realskola;

allt under förutsättning att staden tillförsäkras rätt att under 15 år efter omorganisationens ikraftträdande för läroanstalten få an-

vända lokalerna för nuvarande tekniska skolan mot hyra, som av fastighetsnämnden provas vara skälig.

Tillika må nämnas, att vid ärendets behandling av stadens myndigheter framhölls, att vid bestämmandet av den hyra, staden borde till statsverket erlægga för de lokaler, den önskade disponera för de båda fackskolorna, hänsyn borde tagas till det förhållandet, att staden på sin tid till uppförandet av tekniska skolans nuvarande byggnad bidragit med ett belopp av 160,000 rdr.

Rörande stadsfullmäktiges omförmälda beslut yttrade skolöverstyrelsen i sitt utlåtande i ämnet den 30 augusti 1920 följande:

Beträffande den för beslutet angivna förutsättningen får överstyrelsen påpeka, att överstyrelsen visserligen anser, att tekniska skolans nuvarande lokaler skola kunna användas för de ifrågavarande tekniska fackskolorna under övergångstiden, intill dess bättre lokaler kunna anskaffas, men att de dock äro ganska otillfredsställande och att de ej utan stora ändringar kunna lämna utrymme för de laboratorier, som måste anses nödvändiga, för att undervisningen i de ifrågavarande skolorna skall kunna bedrivas på rätt sätt. Överstyrelsen anser sålunda, att den länge ifrågasatta omorganisationen är så pass angelägen, att den icke bör fördröjas i väntan på den nybyggnad, som för åstadkommande av fullt lämpliga lokaler torde erfordras, men måste samtidigt framhålla, att byggandet icke bör uppskjutas eller eljest fördröjas mer än alldeles nödvändigt. Den tid av 15 år, som Stockholms stadsfullmäktige ifrågasatt såsom övergångstid, synes alldeles för lång för att kunna godkännas, med mindre än att avsevärda ändringar och tillbyggnader utföras vid de nuvarande lokalerna. Överstyrelsen vågar emellertid utgå ifrån att Stockholms stad skall i undervisningens intresse och med hänsyn till den ytterligare utveckling av ifrågavarande läroverk, som torde vara att emotse, vara angelägen om att sörja för lokalbehovets tillgodoseende genom nybyggnad så skyndsamt som möjligt. Under denna förutsättning och förmodan, att den erforderliga överenskommelsen angående hyresavtal skall kunna träffas, innan ärendet kommer till riksdagens avgörande anser överstyrelsen, att stadsfullmäktiges ovannämnda beslut bör kunna godtagas.

Byggnadsstyrelsen har i den 16 november 1920 dagtecknat utlåtande förklarat sig för sin del icke kunna tillstyrka upplåtelse av omförmälda lokaler under så lång tid som 15 år. Styrelsens skäl härför äro huvudsakligen följande:

Då sedan länge förslag föreligger att flytta tekniska skolan till tekniska högskolans f. d. byggnad vid Drottninggatan, vilket förslag kan tänkas bli realiserat inom några år, torde det icke vara lämpligt att binda avsevärda delar av tekniska skolans byggnad för flera år framåt. Vidare må framhållas, att det icke torde vara önskvärt fastläsa fackskolorna vid sistnämnda byggnad för en så avsevärd tid med hänsyn till dels skolornas egen utveckling, dels utvecklingen hos den del av tekniska skolan, som fortfarande skall disponera den större delen av

fastigheten. Slutligen får byggnadsstyrelsen framhålla, att med hänsyn till de svårigheter, som sannolikt komma att uppstå beträffande dispositionen av lokalerna, det torde vara önskligt att inrymmandet av fackskolorna i oförmälda byggnad endast bör få karaktären av ett provisorium, som icke bör utsträckas under en alltför lång tid.

På grund härav föreslår byggnadsstyrelsen att de för fackskolorna avsedda lokalerna upplåtas till Stockholms stad endast för en tid av tre år, från och med den 1 juli 1922 till den 1 juli 1925, med rätt för staden att senast sex månader före hyrestidens utgång förlänga avtalet att gälla ytterligare ett år i sänder, högst intill den 1 juli 1930, dock med statsverket förbehållen rätt att för skolornas verksamhet efter den 1 juli 1925 i samma eller annan fastighet anvisa andra lämpliga lokaler.

Hyresbeloppet bör enligt byggnadsstyrelsens mening för närvarande bestämmas endast för den av styrelsen föreslagna hyrestiden intill den 1 juli 1925 och sättas till ett belopp av 45,000 kronor för år. De ifrågavarande lokalerna hava ett yttinnehåll av omkring 1,700 kvadratmeter. Det föreslagna hyresbeloppet motsvarar alltså ett hyresvärde av omkring 27 kronor per kvadratmeter, vilket styrelsen anser så pass lågt, att däri måste anses inbegripet en skälig reduktion med hänsyn till det av staden tidigare lämnade byggnadsbidraget.

Såsom jag nämnde vid min första anmälan av ärendet, har överståthållarämbetet anbefallts att från stadsfullmäktige i Stockholm infordra och till Kungl. Maj:t överlämna yttrande rörande de av byggnadsstyrelsen föreslagna villkor beträffande lokalupplåtelsen. Sådant yttrande, dagtecknat den 7 mars 1921, har överståthållarämbetet överlämnat med skrivelse av den 10 mars 1921. Av yttrandet framgår, att staden i det stora hela funnit sig icke kunna godtaga de av byggnadsstyrelsen föreslagna villkoren.

Stadsfullmäktige referera till en början ett av stadens fastighetsnämnd den 1 februari 1921 i ämnet avgivet yttrande, däri det bland annat heter:

Vad angår den av byggnadsstyrelsen föreslagna reduceringen av upplåtelse-tiden till endast högst 8 år, anser sig nämnden under inga förhållanden kunna tillstyrka ett godtagande härav. Därigenom skulle nämligen staden utsätta sig för risken att under nu och säkerligen lång tid framåt rådande svåra förhållanden på byggnadsmarknaden tvingas till nybyggnad, vilken risk staden genom det förut uppställda kravet på en minsta upplåtelse-tid av 15 år just velat uttryck-

ligen undvika. Härtill kommer, att staden enligt det av byggnadsstyrelsen uppgjorda förslagskontraktet skall på egen bekostnad iordningställa de för fackskolorna avsedda lokalerna, att kostnaderna för ett dylikt iordningställande på grund av lokalernas bristfälliga beskaffenhet säkerligen torde komma att bli högst betydande, samt att staden med en så kort upplåtelseid, som av byggnadsstyrelsen ifrågasättes, skulle komma att erhålla helt ringa nytta av sagda kostnader. Slutligen anser sig nämnden icke kunna underlåta påpeka, att byggnadsstyrelsen genom att föreslå rätt för statsverket att under upplåtelseiden anvisa andra för ändamålet lämpliga lokaler själv angivit en utväg för statsverket att neutralisera de olägenheter, styrelsen, enligt vad ovan antytts, framfört såsom dess huvudmotiv mot en upplåtelseid av 15 år. Svårigheterna att, om så erfordras, på annat håll tillgodose fackskolornas lokalbehov torde nämligen icke vara större för staten än för staden.

Med åberopande av vad ovan anförts vill nämnden sålunda för sin del föreslå vidhållande av det från statens sida förut uppställda kravet på en upplåtelseid av minst 15 år, med rätt dock för staden, å ena sidan, att själv anskaffa andra lokaler och att i så fall bli löst från kontraktet, för statsverket, å andra sidan, att anvisa andra likvärdiga lokaler med hyra, icke överstigande den, som efter vederbörlig överenskommelse kan komma att fastställas för lokalerna i tekniska skolan.

Beträffande hyran för lokalerna ifråga har byggnadsstyrelsen föreslagit, att densamma må fixeras endast för en tid av 3 år, och att staden därefter skall erlägga den högre hyra, som sedermera kan genom överenskommelse för varje år bestämmas. En sådan rörlig hyra anser sig nämnden böra bestämt avstyrka med hänsyn till, bland annat, svårigheten att under sådana förhållanden beräkna stadens blivande kostnader för åtagandet att tillhandahålla erforderliga lokaler. Det synes för övrigt nämnden, som om anledning saknas till en sådan rörelsefrihet ifråga om hyresbeloppets bestämmande, då nämligen statsverkets kostnader för tekniska skolans byggnad, vilka kostnader enligt nämndens bestämda förmenande i här förevarande fall böra utgöra huvudsakliga grunden för hyresbeloppets fastställande, icke äro på något sätt okända. Att nämligen låta en mer eller mindre fluktuerande allmän hyresnivå vara bestämmande för hyresbeloppets storlek vid varje särskilt tillfälle synes nämnden icke stå i överensstämmelse med karaktären av det ändamål, för vilket lokalerna ifråga äro avsedda.

Nämnden anser sig på grund härav böra förorda, att hyresbeloppet fixeras för hela den av nämnden föreslagna upplåtelseiden av 15 år.

Vad slutligen angår hyresbeloppets storlek, har nämndens kontor uppskattat det nuvarande hyresvärdet för lokalerna ifråga till cirka 45,000 kronor, motsvarande cirka 26 kronor per kvadratmeter. Vid bestämmandet av detta hyresvärde, som av byggnadsstyrelsen ansetts väl lågt beräknat, har hänsyn tagits till rummens dåliga dagerförhållanden, den i en del fall ur skolsynpunkt olämpliga belägenheten av rummen innanför varandra, således utan korridorsystem, de dåliga toalettanordningarna samt lokalernas i övrigt bristfälliga beskaffenhet, vilket nödvändiggör genomgripande och för staden mycket kostsamma reparationer. Där emot har någon hänsyn icke tagits till den omständigheten, att staden vid bygg-

nadens uppförande bidragit med ett belopp av 160,000 rdr, eller cirka $\frac{1}{3}$ av hela byggnadskostnaden. Detta bidrag från stadens sida synes emellertid nämn- den väl motivera en rätt avsevärd reducering av det av nämnden beräknade hyresvärdet.

Härefter anföra stadsfullmäktige:

Stadsfullmäktige vilja för sin del ansluta sig till vad fastighetsnämnden an- fört. Det hinder för skolornas utveckling, som kunde befaras genom den före- slagna upplåtelse tidens längd, torde helt kunna undanröjas genom att statsverket, i enlighet med nämndens förslag, tillerkännes rätt att för skolan anvisa andra, såväl i fråga om inredning som i övrigt likvärdiga lokaler. En uppgörelse i så- dan riktning synes även böra vara för staten antaglig.

Vad angår hyresbeloppet hava stadsfullmäktige för sin del bemyndigat fastig- hetsnämnden att härom besluta, och fullmäktige anse sig därför icke hava anled- ning att nu närmare ingå på vad byggnadsstyrelsen i denna fråga anfört.

Departe-
mentschefen.

En förutsättning för genomförandet av den föreslagna omorga- nisationen av tekniska skolan i Stockholm var givetvis, att frågan om lokaler för de nya tekniska fackskolorna kunde erhålla en nöj- aktig lösning. Såsom en minimifordran härutinnan måste jag be- trakta det förslag, som av byggnadsstyrelsen blivit framlagt. Då nu emellertid Stockholms stad ansett sig förhindrad att godtaga även detta förslag och det i övrigt av vad vid ärendets behandling hos stadens myndigheter förekommit synes föga troligt, att en för båda parterna, staten och Stockholms stad, tillfredsställande överenskom- melse rörande den ifrågasatta lokalupplåtelsen för närvarande skall kunna träffas, nödgas jag avstå från att nu fullfölja planen på om- organisationens genomförande.

Tekniska skolan i Stockholm skulle således under år 1922 komma att bedriva sin verksamhet under oförändrade former. Utom det i riksstaten för skolan uppförda ordinarie anslaget å 97,075 kro- nor kräves med anledning härav anslag till skolan på extra stat för samma ändamål och till enahanda belopp, som de, vilka för år 1921 blivit beviljade eller till uppehållande av skolans verksamhet 17,325 kronor, till provisorisk löne reglering vid skolan 4,600 kronor, till ytterligare löneförbättring åt lärarna vid skolan 9,957 kronor samt till löneförbättring åt vaktmästarna vid skolan 795 kronor, allt att utgå under samma villkor, som fästats vid 1921 års motsvarande anslag. Jag hänvisar i sådant avseende till den utredning, som föreligger i bilaga, åttonde huvudtiteln, till 1920 års statverkspropo- sition, punkten 247.

Till slut vill jag påpeka, att genom inställandet av ifrågavarande omorganisationsåtgärd det för år 1922 beräknade reservationsanslaget till tekniska läroverk bör minskas med 31,900 kronor, samt att från det till förstärkande av nämnda anslag på extra stat för år 1922 begärda förslagsanslag, högst 50,000 kronor, bör avgå det belopp, 5,000 kronor, som beräknats för de tilltänkta nya fackskolorna i Stockholm.

Under åberopande av vad jag här anført hemställer jag, det täcktes Eders Kungl. Maj:t — med tillkännagivande att någon framställning angående omorganisation av tekniska skolan i Stockholm icke kommer att av Eders Kungl. Maj:t avlåtats till nu pågående riksdag, i följd varav några anslag för berörda omorganisations genomförande icke vidare behöva beräknas å 1922 års riksstat, — föreslå riksdagen att

dels i riksstaten för år 1922 uppföra det *ordinarie* anslaget till tekniska skolan i Stockholm, nu 97,075 kronor, med oförändrat belopp,

dels ock till samma skola för följande ändamål på *extra stat* för år 1922 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa härefter angivna belopp, nämligen

1:o) till uppehållande av skolans verksamhet 17,325 kronor, under villkor att Stockholms stad för år 1922, utöver förut anslagna medel å 7,500 kronor, för berörda ändamål bidrager med samma belopp som statsanslaget;

2:o) till beredande av provisorisk lönereglering med 20 procent å i stat uppförda avlöningsförmåner åt befattningshavarna vid skolan, med undantag för skolans föreståndare i hans egenskap av sådan samt såsom föreståndare för högre konstindustriella skolan och överlärare inom denna avdelning, 4,600 kronor, med beräkning att till denna lönereglering bidrag lämnas av Sjöstedtska fonden med ett belopp av 480 kronor samt under villkor att Stockholms stad för ändamålet särskilt tillskjuter samma belopp som statsanslaget;

Kungl. Maj:ts proposition Nr 225.

3:o) till beredande av ytterligare löneförbättring åt lärarna vid skolan 9,957 kronor att av skolans styrelse fördelas på de olika lärarna med hänsyn till tjänstgöringens art och omfattning, under villkor att Stockholms stad för ändamålet bidrager med samma belopp som statsanslaget; samt

4:o) till beredande av löneförbättring åt vaktmästarna vid skolan 795 kronor, under villkor att samma belopp för ändamålet tillskjutes av Stockholms stad.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet.

Harald Frisk.